

GEMEENTE HILVERSUM
POSTBUS 9900
1201 GM HILVERSUM

BEZOEKADRES:
RAADHUIS
DUDOKPARK 1
TELEFOONNUMMER: 14 035
WWW.HILVERSUM.NL

Aan de gemeenteraad
cc college van B en W
cc pers

DATUM 13 april 2022
ZAAKNUMMER 1110412
BEHANDELD DOOR Chiara Fakkel en Joost de Koning
TELEFOON (035) 629 2902
UW KENMERK
BIJLAGEN 1
BETREFT Monitor Economie Hilversum 2021

Geachte raads- en commissieleden,

Middels deze brief informeren wij u dat de eerste Monitor Economie beschikbaar is. Zoals eerder aangekondigd in de jaarstukken hebben we gewerkt aan het opstellen van een monitor economie die op een overzichtelijke wijze inzicht geeft in de ontwikkeling van de Hilversumse economie. Het streven is, na deze eerste proeve, om ieder najaar een nieuwe monitor economie uit te brengen. De monitor is een momentopname op basis van de beschikbare data van dat moment. In [Open Hilversum](#) zal data die vaker beschikbaar komt gedurende het jaar worden geactualiseerd.

Opzet monitor

De Monitor 2021 bestaat uit een **drietal vaste thema's**, een verdiepend onderwerp en een wisselend essay. De vaste thema's zijn: Economie algemeen; Arbeidsmarkt; Werklocaties. Met als **verdiepend onderwerp**, dit keer: 'Mediastad Hilversum in de spotlight' en een **Essay** over 'Pendelstromen van en naar Hilversum: een complexe mozaïek'.

In de monitor wordt gebruik gemaakt van onze eigen data (LISA, Open Hilversum etc.), maar ook data afkomstig van het UWV, Plabeka, Locatus en het CBS. Het essay is opgesteld door een extern bureau.

In het eerste thema – Economie algemeen – wordt ingegaan op ontwikkeling van de banen, de verdeling naar sector en verdeling naar type werklocaties. In het tweede thema – Arbeidsmarkt – geven we een beeld van de ontwikkeling van de werkloosheidscijfers. Tot slot geeft het derde thema – Werklocaties – verdiepend inzicht in de bedrijvendynamiek, het aanbod, de opname en de leegstand.

Enkele highlights uit de monitor:

1. Na een langere periode van krimp in de **werkgelegenheid**, is er sinds 2017 een groei te zien in het aantal banen in Hilversum. De banen bevinden zich grotendeels op informele werklocaties, groei heeft vooral op de formele werklocaties plaatsgevonden. De formele kantorenlocaties herbergen vooral werkgelegenheid in de sectoren groot- en detailhandel en onderwijs. De Media en ICT industrie bevinden zich daarentegen vooral op bedrijventerreinen zoals ZuidWest en het Mediapark.
2. Ondanks corona is de **werkloosheid** in Hilversum het afgelopen jaar snel gedaald. Het huidige werkloosheidspercentage in Hilversum is 3,8%. Wanneer er sprake is van werkloosheid, is deze van korte duur (minder dan 6 maanden).
3. De afgelopen jaren zijn er relatief veel meer **bedrijfsvestigingen** per 1.000 inwoners aanwezig in Hilversum (114,2 in 2020) dan in Nederland (107 in 2020) als geheel. In eerste instantie ziet dit eruit als een positieve ontwikkeling voor (startend) ondernemerschap. Zo zie je dat in de mediasector bijvoorbeeld in toenemende mate samenwerkingen ontstaan tussen zzp'ers en grote bedrijven. Maar deze cijfers kunnen ook wijzen op een toenemend aantal gedwongen zzp'ers zonder toekomstperspectief voor een groeiend bedrijf. Dat laatste hoeft niet erg te zijn, maar maakt een zzp'er wel kwetsbaar.
4. Hilversum heeft in 2020 ruim 86 hectare bedrijventerrein in gebruik. De afgelopen jaren zijn er in Hilversum geen **bedrijventerreinen** meer **uitgegeven**. Dit komt doordat er in Hilversum geen nieuw uitgeefbaar aanbod beschikbaar is. Uiteraard vinden er wel transacties plaats op de bestaande bedrijventerreinen, maar dat gaat om bedrijven die in plaats van elkaar komen en niet om nieuwe toevoegingen. In de zachte plannen zien we Crailo terug. Het gaat om circa 5 hectare (waarvan 3,5 aaneengesloten) ruimte die beschikbaar komt voor bedrijven namens Hilversum, Gooise Meren en Laren. het bestemmingsplan Crailo is in 2021 is vastgesteld, maar een beroepsprocedure loopt nog waardoor het plan nog niet onherroepelijk is.
5. Er zijn plannen voor **herontwikkeling** van diverse locaties in 1221. Deze bedrijventerreinen worden getransformeerd naar woon/werk gebieden. Het aantal m2 neemt hier af, de hoeveelheid werkgelegenheid blijft minimaal in stand.
6. Steeds meer Hilversummers werken buiten Hilversum (vooral buiten de regio: in Amsterdam en Utrecht), Steeds meer niet-Hilversummers (vooral van buiten de regio: vanuit Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Almere) werken in Hilversum. De **inkomende pendelstroom is groter dan de uitgaande pendelstroom**. Hilversummers die buiten Hilversum werken gaan vaker met de auto naar hun werk dan inkomende forensen die juist vaker het OV gebruiken.

We wensen u veel leesplezier met deze eerste editie van de Monitor Economie.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

mr. C.P. Torres Barrera

dr. ir. G.M. van den Top

Monitor Economie 2021

Inhoud

Inleiding	3
Samenvatting	3
Begrippenlijst	5
1. Economie algemeen	6
Werkgelegenheid de afgelopen tien jaar	6
Werkgelegenheid per sector	7
Vestigingen per sector	9
2. Arbeidsmarkt	10
3. Werklocaties	12
Totaal aantal bedrijven en bedrijvendynamiek	12
Aanbod bedrijventerreinen en kantorenlocaties	14
Winkelleegstand	19
4. Mediastad Hilversum in de spotlight	22
ESSAY - PENDELSTROMEN VAN EN NAAR HILVERSUM: EEN COMPLEXE MOZAÏEK	25
Beroepsbevolking én werkgelegenheid	25
Woon-werkverkeer gemeente Hilversum	26
Woon-werkverkeer op postcodeniveau (4 cijfers)	26

Inleiding

Economische vitaliteit is een belangrijke drijvende kracht achter een goed leefklimaat. De economie biedt werkgelegenheid en daarmee bestaanszekerheid voor onze inwoners. Meer wonen en minder bedrijven leidt bijvoorbeeld tot meer woon- werkverkeer en vergroot straks het risico op mensen in de bijstand. Werken waar je woont draagt bij aan de verbondenheid met Hilversum. Dit geldt zowel voor inwoners als ondernemers die samen het draagvlak vormen voor de winkels, evenementen, sport- en cultuurvoorzieningen in Hilversum. Onze bedrijven zorgen voor stage- en opleidingsplaatsen en dragen bij aan maatschappelijke opgaven, zoals mediawijsheid, diversiteit, energietransitie en duurzame mobiliteit.

Een goed ondernemings- en vestigingsklimaat draagt bij aan een gezonde economie. Voorliggende monitor geeft 1x per jaar een inzicht in een aantal economische kerngegevens die samen een beeld geven van de stand van de economie. In de monitor wordt gekeken naar de ontwikkelingen van het aantal banen en vestigingen, de beschikbaarheid van ruimte voor werken en het arbeidsaanbod. Zo vraagt een gezonde en vitale economie om dynamiek, oftewel ruimte voor verplaatsing en groei van bedrijven in en naar Hilversum en is het aanbod aan arbeidskrachten met de juiste vaardigheden belangrijk.

Ieder jaar zoomen we in op de recente ontwikkelingen in de markt, dit keer de mediasector. Ook is er ruimte voor een kort essay, dit keer een verdiepend inzicht in de pendelstromen (woon- werkverkeer) van en naar Hilversum.

Samenvatting

Het gaat economisch goed in Hilversum. Na een langere periode van krimp van de werkgelegenheid in deze eeuw groeit sinds 2017 het aantal banen in Hilversum. Ook nu we te maken hebben met de coronacrisis. De werkloosheid is bovendien het afgelopen jaar snel gedaald. Er zijn relatief veel meer bedrijfsvestigingen per 1.000 inwoners aanwezig in Hilversum dan in Nederland als geheel. Dit komt vooral door de groei van het aantal zzp'ers in Hilversum. De afgelopen jaren is in Hilversum geen bedrijventerrein meer uitgegeven omdat er geen aanbod beschikbaar is. Ook in de regio Gooi en Vechtstreek gebeurde dit nog maar mondjesmaat met 0,8 tot 1 hectare per jaar, ook hier geldt dat er nauwelijks aanbod is. De kantorenleegstand in heel Hilversum bedraagt circa 10% en ligt onder het gemiddelde leegstandspercentage van de Metropoolregio Amsterdam (11,7%). Bekijken we de leegstandscijfers specifiek dan zien we dat het aanbod sterk in kwaliteit verschilt. Van de kantorenleegstand is slechts 5,9% courant (geschikt voor opname door de markt) en hiervan is recent al weer een deel ingevuld door de markt maar nog niet in de cijfers zichtbaar. Kijken we naar de het incurante aanbod, dan lijkt vooral sprake van structurele leegstand in langer leegstaande kantoren zonder verhuur- of verkoopperspectief vanwege een ongunstige ligging, achterstallig onderhoud of de aanwezigheid van asbest. In de laatste twee situaties is het aan de eigenaar om het pand weer geschikt te maken voor de markt. De leegstand aan bedrijfsruimte op de bedrijventerreinen is met 4,3% laag te

noemen (onder frictieniveau). De leegstand in de detailhandel van Hilversum ligt, met uitzondering van een enkel jaar, structureel iets boven het gemiddelde van de regio Gooi en Vechtstreek, provincie Noord-Holland en Nederland als geheel. Als gevolg van de coronapandemie is de leegstand in 2021 t.o.v. het voorgaande jaar toegenomen. Hierin is Hilversum niet uniek, ook in andere winkelsteden in Nederland met een groter regionaal verzorgingsgebied is de toename in de leegstand zichtbaar.

Uit een analyse van de pendelstromen blijkt dat steeds minder Hilversummers in Hilversum werken. Dat doen ze vooral buiten de regio Gooi en Vechtstreek: Amsterdam en Utrecht zijn belangrijke werkbestemmingen. Daar staat tegenover dat steeds meer niet-Hilversummers (vooral van buiten de regio: vanuit Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Almere) in Hilversum werken; dit overtreft qua aantal en ontwikkeling de uitstroom van werkforensen.

Begrippenlijst

Courante leegstand	De mate van courantheid heeft betrekking op de beschikbaarheid van het aanbod. Wanneer het leegstaande aanbod courant is betekent dit dat het direct beschikbaar is voor de markt en als toekomstbestendig beschouwd wordt.
Formele werklocaties	Locaties die ook door de provincie Noord-Holland als bedrijventerrein of kantorenlocatie zijn aangeduid (IBIS-registratie)
Frictieleegstand	Een norm voor wat als een gezonde frictieleegstand beschouwd wordt. Hiermee is er kwantitatief voldoende ruimte beschikbaar voor verplaatsing en doorgroei van bedrijven. Voor kantoren wordt 8% en voor bedrijfsruimte wordt 5% tot 6% courante leegstand op de totale voorraad aangehouden als een gezonde frictieleegstand in een gemeente
Hard planaanbod	Plannen bevinden zich verder in een bestuurlijk proces
Incourante leegstand	Incourant aanbod, is het aanbod dat nog beschikbaar worden gemaakt voor de markt omdat het in de huidige staat niet (meer) verhuurbaar is. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan gebrekkig onderhoud en uitstraling, het minimale energielabel C (verplicht vanaf 2023) en/of het verwijderen van asbest
Informele werklocaties	Informele werklocaties verwijst naar alle ruimte voor werken niet gelegen op de formele werklocaties. Dit worden ook wel gemengde werkmilieus genoemd. Denk aan ruimte voor werken in het centrum, de woonwijken, buitengebied. In Hilversum zijn kantoorvilla's een veel voorkomende vorm van informele werklocaties
Leegstand	Kantoren en bedrijfspanden die niet in gebruik zijn
Strategische voorraad	Het benodigde aanbod dat direct beschikbaar moet zijn voor de markt om bedrijven die ruimte zoeken op korte termijn te kunnen huisvesten. Het ontwikkelen van werklocaties duurt gemiddeld drie tot acht jaar, daarom is het belangrijk een zogeheten strategische voorraad aan te houden
Transformatie	Onttrekking van de werkvoorraad naar een nieuwe (of deels nieuwe) bestemming
Voorraad	Het totale areaal/volume aan bedrijventerreinen en kantoren dat in gebruik/beschikbaar is
Werkgelegenheid	Indicator voor het aantal arbeidsplaatsen, oftewel banen
Zacht planaanbod	Plannen zijn alleen opgenomen in de provinciale structuurvisie

1. Economie algemeen

Dit hoofdstuk van de monitor gaat in op algemene economische cijfers. Deze cijfers geven een goed beeld van werkgelegenheid onder andere naar sector en type werklocatie en het aantal vestigingen in Hilversum.

Werkgelegenheid de afgelopen tien jaar

Onderstaande tabel toont dat de gemiddelde werkgelegenheidsgroei over de afgelopen 10 jaar met -0,7% sterk achter blijft bij het Nederlands gemiddelde van +8,2%. Positief is dat de werkgelegenheid na 2017 in Hilversum een duidelijk herstel laat zien, na langdurige krimp in deze eeuw. Daardoor neemt de werkgelegenheidsfunctie van Hilversum als centrumstad weer toe. Zoals uit het bijgevoegde essay blijkt wordt deze toename van de werkgelegenheid vooral gegenereerd met arbeidskrachten van buiten de gemeente en regio.

Tabel 1: Werkgelegenheid Nederland 2010-2020: in aantal arbeidsplaatsen

	Hilversum	Hilversum (groei jaar op jaar)	Nederland (groei jaar op jaar)
2010	49.360		
2011	48.090	-3%	1%
2012	47.040	-2%	0%
2013	46.540	-1%	-1%
2014	46.280	-1%	-1%
2015	46.030	-1%	0%
2016	46.050	0%	1%
2017	45.960	0%	2%
2018	47.150	3%	2%
2019	48.130	2%	3%
2020	48.990	2%	1%
Gem. groei 2010-2020		-0,7%	8,2%

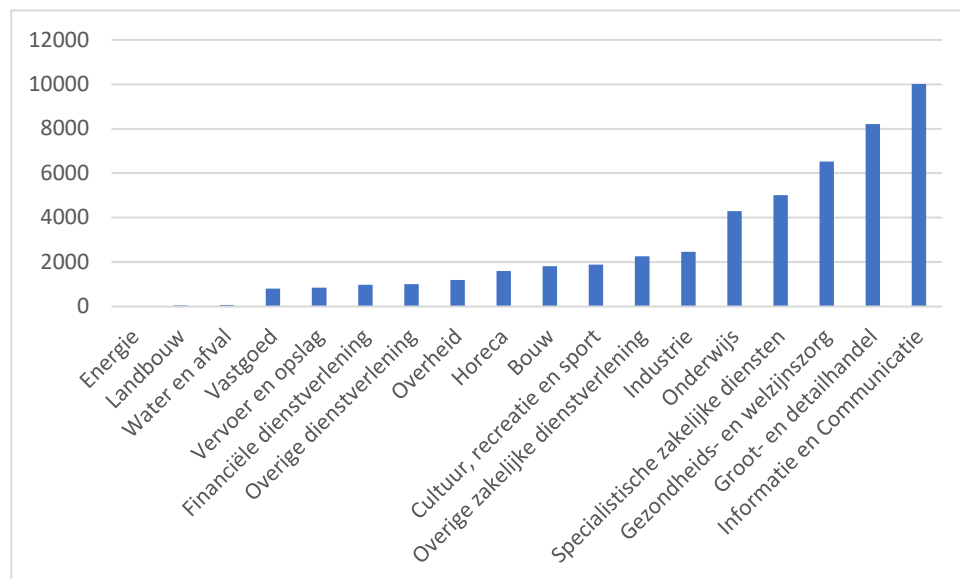
Bron: Open Hilversum, LISA

De groei van werkgelegenheid in Hilversum die de laatste paar jaar zichtbaar is komt vanuit de media & ICT sector, gezondheids- en welzijnszorg, het onderwijs en tot slot vanuit de sectoren bouwnijverheid en industrie.

Werkgelegenheid per sector

De werkgelegenheid in Hilversum wordt gedomineerd door drie sectoren: media & ICT (bestaande uit de bedrijfsklassen Informatie en Communicatie en een deel Specialistische Zakelijke diensten), groot- en detailhandel en de sector gezondheids- en welzijnszorg.

Figuur 1: Werkgelegenheid per sector: in aantal bedrijven over 2020

werkgelegenheid per sector	aantal bedrijven
Energie	8
Landbouw	54
Water en afval	63
Vastgoed	799
Vervoer en opslag	841
Financiële dienstverlening	982
Overige dienstverlening	1.005
Overheid	1.191
Horeca	1.597
Bouw	1.810
Cultuur, recreatie en sport	1.880
Overige zakelijke dienstverlening	2.260
Industrie	2.459
Onderwijs	4.285
Specialistische zakelijke diensten	5.005
Gezondheids- en welzijnszorg	6.528
Groot- en detailhandel	8.210
Informatie en Communicatie	10.012
Totaal	48.989

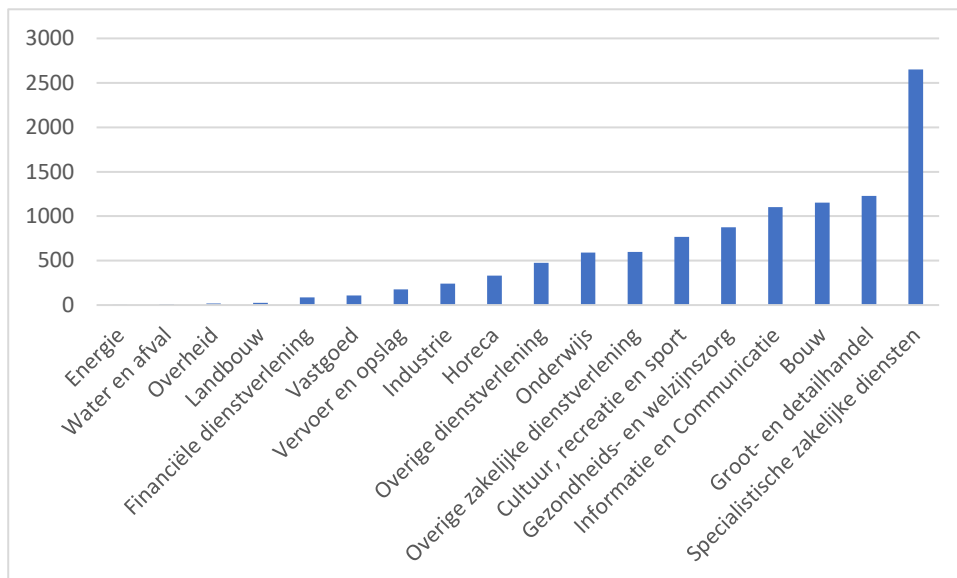
Bron: LISA 2021

Vestigingen per sector

Het aantal vestigingen is het grootst in de sector specialistische zakelijke dienstverlening (>2.500). Ook de groot- en detailhandel, bouw en de media & ICT-sector kennen meer dan 1.000 vestigingen in Hilversum. Allen sectoren waar veel zzp'ers in actief zijn.

Figuur 2: Vestigingen per sector: Eenheid, in aantal bedrijven over 2020

vestigingen per sector	aantal bedrijven
Energie	5
Water en afval	11
Overheid	17
Landbouw	24
Financiële dienstverlening	85
Vastgoed	107
Vervoer en opslag	177
Industrie	241
Horeca	330
Overige dienstverlening	475
Onderwijs	591
Overige zakelijke dienstverlening	599
Cultuur, recreatie en sport	769
Gezondheids- en welzijnszorg	876
Informatie en Communicatie	1.101
Bouw	1.152
Groot- en detailhandel	1.230
Specialistische zakelijke diensten	2.650
Totaal	10.440

Bron: LISA 2021

Werkgelegenheid per werklocatie

Zoals onderstaande tabel laat zien bevindt veel werkgelegenheid in Hilversum (bijna 31.000 werkzame personen) zich op informele werklocaties. Dat komt vooral voor in de sectoren gezondheids- en welzijnszorg (ziekenhuislocatie), groot- en detailhandel (o.m. stadscentrum) en specialistische zakelijke diensten. Kantoorlocaties herbergen vooral bedrijven en werkgelegenheid in de sectoren groot- en detailhandel en onderwijs. De grootste concentratie van werkgelegenheid in media & ICT en industrie vinden we vooral terug op bedrijventerreinen (bedrijventerreinen ZuidWest en Media Park).

Tabel 2: Werkgelegenheid per type werklocatie 2020: in aantal arbeidsplaatsen (afgerond)

Type werklocatie	Banen in 2010	Banen in 2020	Groei 2010-2020
Informele werklocaties	37.400	31.000	-17%
Bedrijventerreinen	8.200	12.020	47%
Kantoorlocaties (Arenapark/Laapersveld/Station Hilversum)	3.670	5.970	63%
totaal	49.281	48.989	-1%

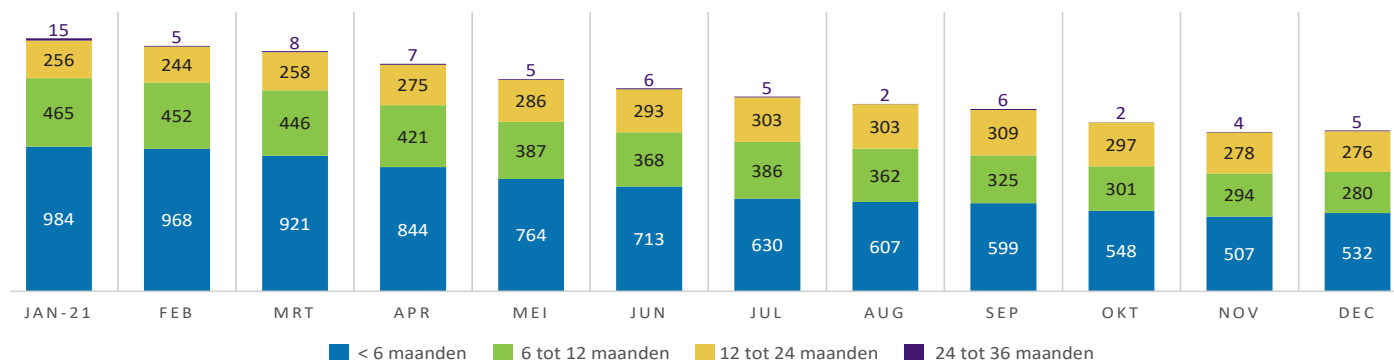
Bron: LISA (2010-2020)

Met het oog op de ontwikkeling van het kantorenprogramma in het stationsgebied rekenen we het stationsgebied Hilversum tot de kantorenlocaties. Naar verwachting gaan we hier een groei van het aantal banen zien zodra de kantoren meters beschikbaar komen voor de markt.

2. Arbeidsmarkt

Het werkloosheidscijfer is een belangrijke indicator voor de stand van de economie en de beschikbaarheid van arbeidskrachten. Dit wordt gedaan door middel van data die inzoomen op de WW-uitkeringen en de verstreken duur hiervan.

Figuur 3: Lopende WW-uitkeringen naar verstreken duur 2021, Hilversum: in aantal WW-uitkeringen

WW uitkeringen (rechten)	jan-21	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
< 6 maanden	984	968	921	844	764	713	630	607	599	548	507	532
6 tot 12 mnd.	465	452	446	421	387	368	386	362	325	301	294	280
12 tot 24 mnd.	256	244	258	275	286	293	303	303	309	297	278	276
24 tot 36 mnd.	15	5	8	7	5	6	5	2	6	2	4	5
Totaal	1.720	1.669	1.633	1.547	1.442	1.380	1.324	1.274	1.239	1.148	1.083	1.093

Bron: UWV

De werkloosheid is het afgelopen jaar snel gedaald, zowel in Hilversum als in Nederland als geheel (beide -25% t.o.v. juli 2020). Het huidige werkloosheidspercentage in Hilversum is dan ook 3,8%. Dit is ook zichtbaar in het verloop van de werkloosheidsduur. In de meeste gevallen is sprake van een daling, eerst bij de duur tot 6 maanden, later ook bij de langduriger werkloosheid korter dan een jaar.

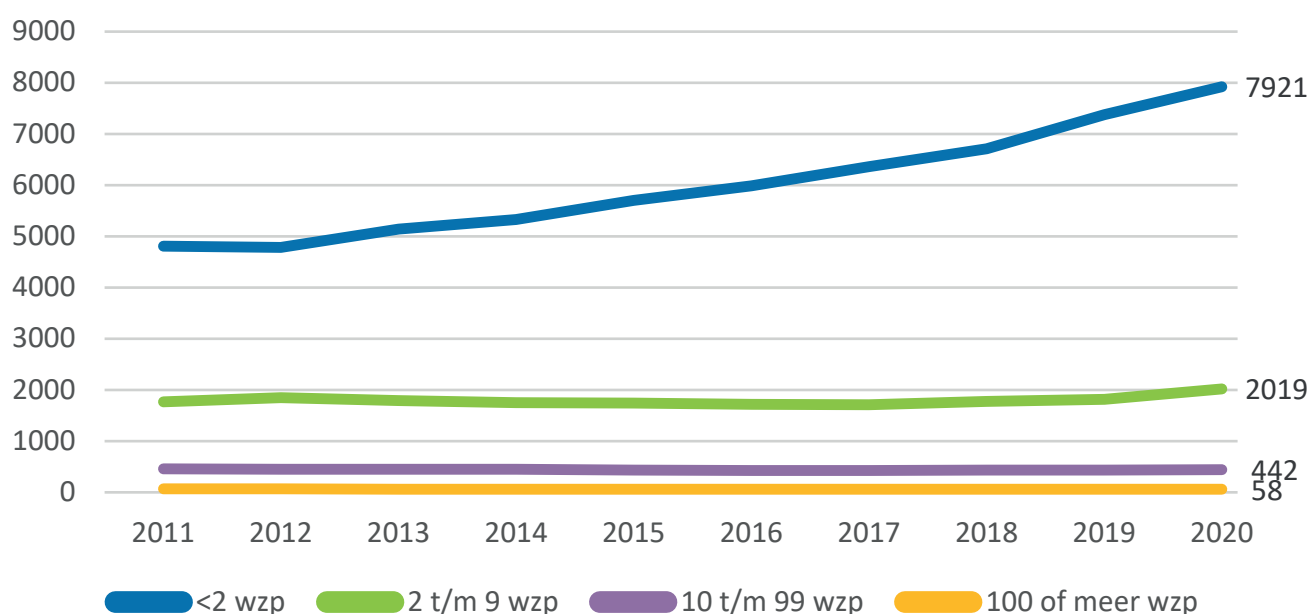
3. Werklocaties

Dit hoofdstuk gaat in op de verschillende werklocaties in Hilversum. Hierin wordt onderscheid gemaakt in formele en informele werklocaties. Om een beter beeld te krijgen van het aantal bedrijven en kantoren wordt er eerst stilgestaan bij het aantal bedrijven en vestigingen, daarna wordt ingegaan op bedrijven- en kantorenlocaties en het aanbod hiervan. Ten slotte wordt dieper in gegaan op leegstandscijfers in Hilversum.

Totaal aantal bedrijven en bedrijvendynamiek

Het aantal bedrijven met 100 of meer werkzame personen is licht afgenomen, maar redelijk stabiel in de werkgelegenheid die het de afgelopen jaren bood. Denk hierbij vooral aan de grotere mediabedrijven, Nike, grotere zorg- en onderwijsinstellingen en grote zakelijke dienstverleners. Het aantal zzp'ers en kleinbedrijven is (in lijn met het beeld in Nederland) gestegen. Het klein- en middenbedrijf (2 t/m 99) kende een licht dalende trend, maar laat ook recent weer groei zien. Dit geldt zowel voor het aantal bedrijven als de werkgelegenheid in deze grootteklasse.

Figuur 4: Aantal bedrijven naar grootteklasse: in aantal werkzame personen (wzp)

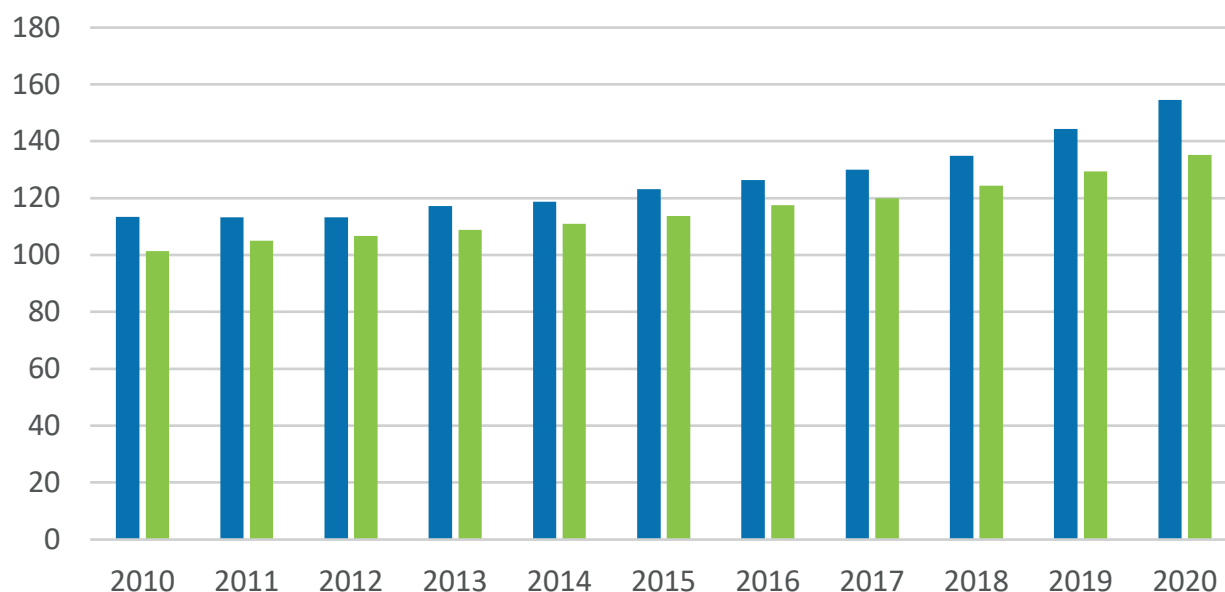

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<2 wzp	4.806	4.785	5.139	5.330	5.699	5.989	6.357	6.708	7.377	7.921
2 t/m 9 wzp	1.769	1.846	1.794	1.754	1.743	1.721	1.710	1.772	1.813	2.019
10 t/m 99 wzp	454	448	447	446	434	426	426	437	431	442
100 of meer wzp	66	64	63	60	59	58	56	56	57	58

Bron: LISA 2020

De aanwezigheid van kleinere bedrijven (minder dan 10 werkzame personen, wzp) in Hilversum is in bijna alle sectoren dominant, maar vooral aanwezig in de sector specialistische zakelijke diensten. Het middenbedrijf (10-100 wzp) is goed vertegenwoordigd in de sectoren gezondheids- en welzijnszorg, alsmede groot- en detailhandel. Vooral in de media & ICT-sector is het grootbedrijf (> 100 wzp) de belangrijkste werkgever.

Figuur 5: Aantal vestigingen Hilversum & Nederland 2010-2020 per inwoners van 15 tot 74 jaar.

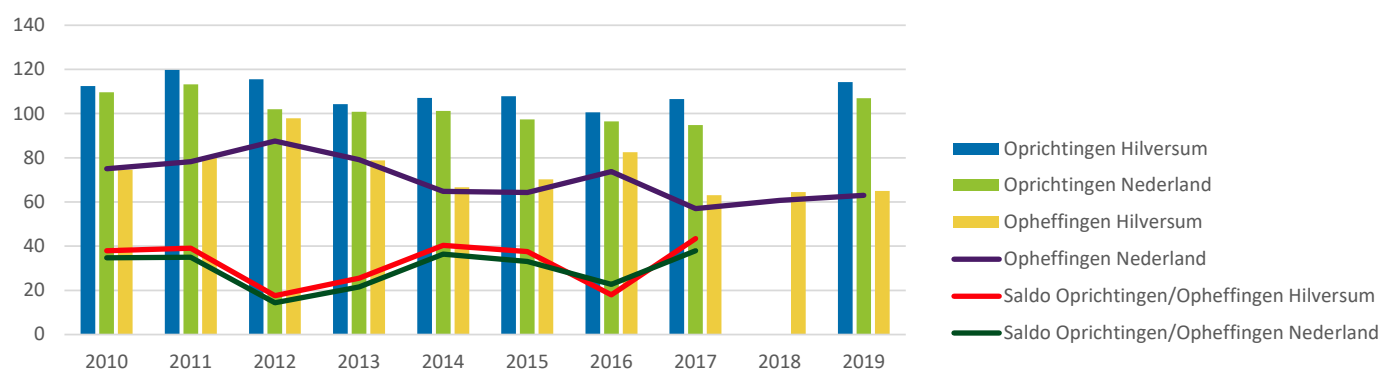

In deze grafiek is het aantal vestigingen van bedrijven in Hilversum en Nederland afgezet tegen de daar woonachtige potentiële beroepsbevolking, dat wil zeggen alle personen tussen de 15 en 74 jaar. Hieruit blijkt dat er relatief veel meer bedrijfsvestigingen aanwezig zijn in Hilversum. Het verschil met Nederland is zelfs vanaf 2016 groter geworden. Dit lijkt in eerste instantie positief voor het (startend) ondernemerschap en een ontwikkeling die past in een diensteneconomie als dat van Hilversum. Zo zie je bijvoorbeeld in de mediasector in toenemende mate nieuwe samenwerkingen ontstaan tussen zzp'ers en de grotere bedrijven. Er ontstaat een meer hybride vorm van samenwerken waarin een zzp'er goed kan gedijen. Kijken we naar de economie als geheel dan kunnen de cijfers echter ook wijzen op een toenemend aantal gedwongen zzp'ers met het risico van 'stille' armoede of zzp'ers zonder toekomstperspectief voor een groeiend bedrijf. Dat laatste hoeft niet erg te zijn, maar maakt een zzp'er wel kwetsbaar. In de huidige krappe arbeidsmarkt (met zeer lage werkloosheid) en economische groei is het verkrijgen van werk en daarmee inkomen gemakkelijker dan in tijden van economische laagconjunctuur. Hier staat tegenover dat de huidige coronacrisis met de landelijke (lockdown) maatregelen grote impact heeft op een aantal sectoren en daarmee veel onzekerheid met zich meebrengt.

	Hilversum	Nederland
2010	113,4	101,4
2011	113,2	105
2012	113,2	106,7
2013	117,3	108,8
2014	118,8	111
2015	123,2	113,7
2016	126,3	117,6
2017	130	120
2018	134,9	124,4
2019	144,4	129,4
2020	154,6	135,2

Bron: Open Hilversum, CBS
Bevolkingsstatistiek, LISA

Figuur 6: Bedrijvendynamiek Hilversum, Nederland 2010-2020 per 1000 vestigingen

Aantal oprichtingen en opheffingen. De gegevens voor de oprichtingen in 2018 zijn niet beschikbaar.

	Oprichtingen	Oprichtingen	Opheffingen	Opheffingen	Saldo	Saldo
	Hilversum	Nederland	Hilversum	Nederland	Hilversum	Nederland
2010	112,5	109,6	74,6	75	37,9	34,7
2011	119,8	113,2	80,7	78,2	39,1	35
2012	115,5	102	97,8	87,6	17,6	14,4
2013	104,3	100,8	78,8	79,1	25,5	21,6
2014	107,1	101,2	66,7	64,8	40,4	36,4
2015	107,8	97,3	70,2	64,3	37,5	33
2016	100,5	96,5	82,5	73,8	18	22,7
2017	106,6	94,8	63,1	57	43,4	37,9
2018			64,5	60,7		
2019	114,2	107	65	63	49,2	44

Bron: Open Hilversum, CBS – Lokale Economie.

Het groeiend aantal vestigingen, relatief meer dan gemiddeld in Nederland, zien we met een kleine dip in 2016 ook terug bij de oprichtingen en het saldo van oprichtingen en opheffingen. Mochten hier levensvatbare bedrijven met groeiperspectief uit voortkomen dan is dat een positief teken voor de vernieuwing van de economische structuur in Hilversum. Het is daarom ook belangrijk deze bedrijven voor Hilversum te kunnen behouden. Het Economisch Perspectief 2040 liet zien dat momenteel bedrijven die groeien veelal verhuizen naar een plek buiten Hilversum.

Aanbod bedrijventerreinen en kantorenlocaties

Tabel 3: Aanbod bedrijventerreinen en kantorenlocaties

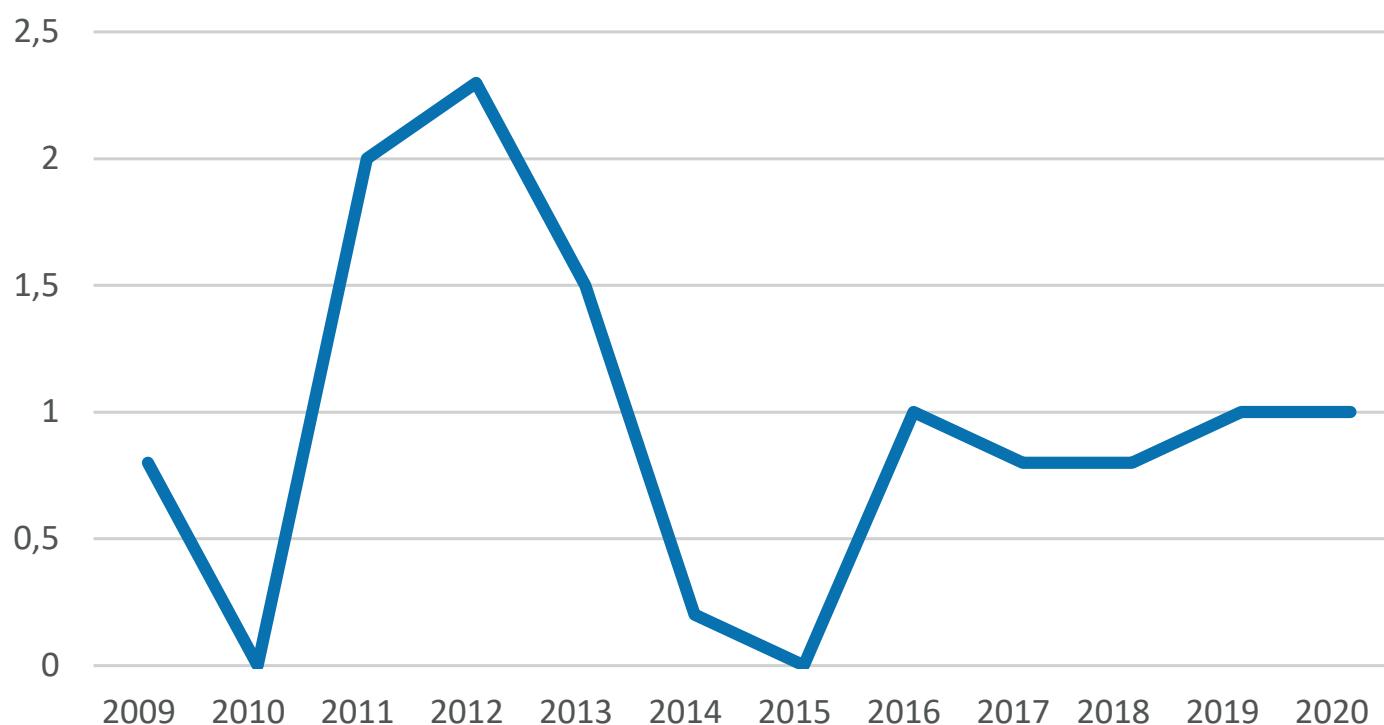
Bedrijventerreinen	In gebruik	Terstond beschikbaar	Zachte plannen	Transformatieplannen
Hilversum	86,4 ha	0 ha	0 ha	7 ha
Gooi en Vechtstreek	272,9 ha	5,0	5 ha	24 ha

Bron: Atlas Plabeka

Hilversum heeft in 2020 (peildatum 1-1-2021) ruim 86 hectare bedrijventerrein in gebruik. Op dit moment heeft Hilversum geen nieuw uitgeefbaar aanbod beschikbaar dat als formeel bedrijventerrein staat geregistreerd bij de provincie Noord-Holland, wel beschikken we met de Zwembadlocatie en het Circusterrein over twee locaties die geschikt zijn voor bedrijfsruimten. Deze locaties zijn nog niet terstond beschikbaar en moeten eerst bouwrijp gemaakt worden voordat uitgifte mogelijk is. Uiteraard vinden er wel transacties plaats op de bestaande bedrijventerreinen, maar dat gaat om bedrijven die in plaats van elkaar komen en niet om nieuwe toevoegingen. In de cijfers zien we Crailo terug bij de zachte plannen in Gooi en Vechtstreek (vanwege de samenwerking tussen drie gemeenten). Dat het een zacht plan betreft heeft nog te maken met de fase van besluitvorming waarin het verkeerde bij het opstellen van de monitor. Het gaat om circa 5 hectare (waarvan 3,5 ha aaneengesloten) ruimte die beschikbaar komt voor bedrijven namens Hilversum, Gooise Meren en Laren. Er zijn plannen voor herontwikkeling van diverse locaties in 1221, zoals de Korte Noorderweg, Hunkemöller, Van Son en Venetapark. Deze bedrijventerreinen worden getransformeerd naar woon/werkgebieden. Het aantal m² bedrijfsruimte neemt hier af, de hoeveelheid werkgelegenheid blijft echter minimaal in stand.

Figuur 7: Uitgifte bedrijventerreinen regio Gooi en Vechtstreek 2009-2020

Bron: Plabeka monitor 2021

De afgelopen jaren is in Hilversum geen bedrijventerrein meer uitgegeven door het gebrek aan aanbod. Ook in regio Gooi en Vechtstreek gebeurde dit nog maar mondjesmaat met 0,8 tot 1 hectare per jaar. Dit zie je terug in de grafiek. Het beschikbare aanbod op BusinessPark27 in Blaricum is inmiddels ook uitgegeven.

De leegstand aan bedrijfsruimte op bedrijventerreinen is de afgelopen jaren afgenomen van 8,2% in 2017 tot 4,3% in 2020. Dit is niet allemaal courante leegstand, hiertoe behoren ook de Korte Noorderweg en Liebergerweg, beide ontwikkellocaties. Verder is ook op de Oude Amersfoortseweg en op bedrijventerrein Kerkelanden sprake van (beperkte) leegstand.

Tabel 4: Ontwikkeling van de kantorenmarkt gemeente Hilversum 2020-2021

Gemeente	Betrokken 2020 m2	Aandeel van de voorraad	Voorraad 1-1-2021 m2	Leegstand 1-1-2021 m2	Courant	Incourant	% leegstand 1-1-2021
Hilversum	54.202	8%	671.730	67.458	5,9%	4,1%	10%
Totaal MRA	679.209	5,3%	12.741.577	1.496.435	7,7%	3,8%	11,7%
Norm voor gezonde courante frictieleegstand					8%		

Bron: Plabeka monitor 2021

De kantorenleegstand in heel Hilversum bedraagt circa 10% en ligt beneden het leegstandspercentage van de Metropoolregio Amsterdam (11,7%). Bekijken we de leegstandscijfers specifiek dan zien we dat het aanbod sterk in kwaliteit verschilt. Van de kantorenleegstand is slechts 5,9% courant (geschikt voor opname door de markt) en hiervan is recent al weer een deel ingevuld door de markt maar nog niet in de cijfers zichtbaar. Kijken we naar het incurante aanbod, dan lijkt vooral sprake van structurele leegstand in langer leegstaande kantoren zonder verhuur- of verkoopsperspectief vanwege een ongunstige ligging, achterstallig onderhoud of de aanwezigheid van asbest. In de laatste twee situaties is het aan de eigenaar om het pand weer geschikt te maken voor de markt.

Een aantal kantoorpanden springt in het oog die onderdeel uitmaken van het leegstandscijfer omdat ze een behoorlijk volume kennen en in 2020 al langere tijd leeg staan. Inmiddels weten we dat ook voor die panden een invulling is gevonden en de eigenaren aan de slag zijn. Voorbeelden hiervan die nu nog in de cijfers zitten zijn Heuvellaan 50 (gaat herontwikkeling plaatsvinden), de Vioolkist, die krijgt nieuw leven, de voormalige LTS-locatie op Kerkelanden die herontwikkeld wordt en opnieuw in gebruik genomen gaat worden en de Naarderweg 16 die recent verschillende huurders heeft mogen verwelkomen. Denk verder ook aan de vele kantoorvilla's en kleine kantoren die Hilversum rijk is met vaak kleine metrages (tot 100m²) die lang niet altijd goed verhuurbaar zijn en samen een groot aandeel vormen van het leegstandscijfer. Winkelleegstand maakt geen onderdeel uit van het gepresenteerde leegstandscijfer.

Kijken we naar de in gebruik genomen m2 in 2020 (ruim 50.000m2) in Hilversum dan is dat met 8% van de voorraad goed te noemen tegenover 5,3% gemiddeld in de MRA. Voorbeelden van nieuwe bedrijven die we hebben mogen verwelkomen zijn Ziggo Sport, Discovery, Universal Music Benelux, Universal Music International HQ, WNL en in 2022 komt NH Media van Amsterdam naar Hilversum. Daarnaast hebben ook verschillende bedrijven binnen Hilversum een nieuwe plek gevonden en zijn daarmee behouden voor Hilversum. Denk hierbij aan bedrijven als Quadria, Sonos, BMG Bertelsmann en de STER. Door voldoende divers aanbod te bieden kunnen bedrijven verhuizen naar een locatie die beter voldoet aan hun wensen van dat moment (dit noemen we gezonde verhuisdynamiek). Wanneer we inzoomen op onze formele kantorenlocaties (Arenapark, Laapersveld en het stationsgebied) dan zien we dat de leegstand hier heel laag is en ver onder frictieniveau ligt.

Tabel 5: Overzicht leegstand op de formele kantorenlocaties

Gemeente Hilversum	Voorraad 1-1-2021	Leegstand 1-1-2021	Courant	Incourant	% leegstand 1-1-2021
Formele kantoorlocaties	157.000	7.000	2,3%	1,7%	4%
Norm voor gezonde courante frictieleegstand			8%		

Bron: Plabeka monitor 2021

Tabel 6: Overzicht voorraad en leegstand op de informele werklocaties (ook wel gemengde werkmilieus)

Gemeente Hilversum	Voorraad 1-1-2021	Leegstand 1-1-2021	Courant inschatting	Incourant	% leegstand 1-1-2021
Informele werklocaties (niet-wonen)*	1,1 m2	7.000	2 tot 3%	1,2%	3,2 - 4,2%
Norm voor gezonde courante frictieleegstand			5 tot 8%		

Bron: Plabeka monitor 2021

Onder informele werklocaties (niet-wonen) in de voorgaande tabel worden alle type bedrijfspanden verstaan (inclusief kantoren, bedrijfspanden, winkels, industrie, horeca etc.). Het leegstandspercentage is een benadering op basis van gecombineerde microdata.

Het inzichtelijk maken van de voorraad en leegstand op de informele werklocaties is nog relatief nieuw. De focus heeft voorheen altijd gelegen op de formele werklocaties. Specifiek voor Hilversum is het leegstandspercentage sinds 2017 gedaald van 6,4% naar 4,2% in 2019. Op regionaal schaalniveau is ook 2020 beschikbaar, te weten een leegstandspercentage van 3,2% in 2020 voor regio Gooi en Vechtstreek. Zowel op het niveau van Hilversum als regionaal is een afname van de leegstand zichtbaar. In de tabel is gemakshalve daarom een bandbreedte aangegeven van 3,2 tot 4,2%

Uit het Economisch Perspectief 2040 (Ecorys, maart 2021) blijkt dat bedrijven die groeien moeilijk een geschikte nieuwe locatie vinden in Hilversum doordat het aanbod van ruimte beperkt is. Ecorys constateert dat er regelmatig bedrijven daardoor verhuizen naar buiten Hilversum om dit wel te kunnen realiseren. De gepresenteerde aanbod en leegstandscijfers bevestigen het beeld dat er weinig ruimte voor werken beschikbaar is.

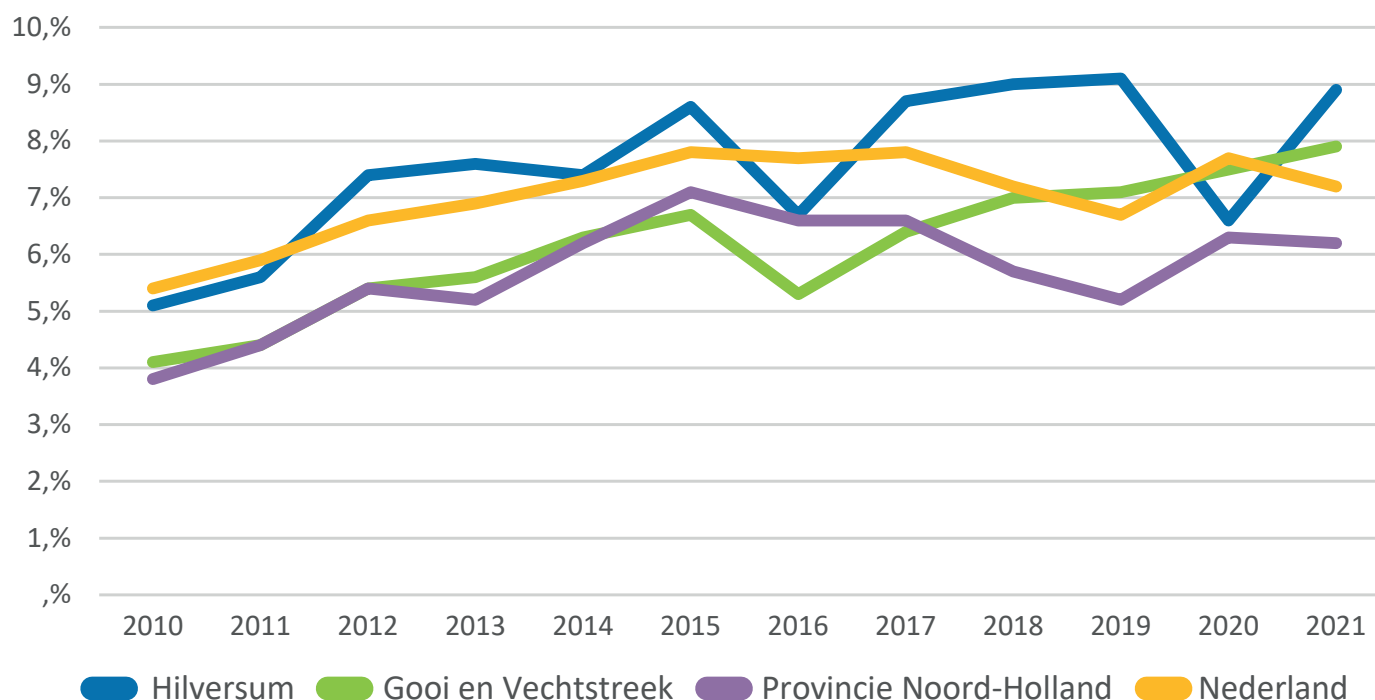
Winkelleegstand

De leegstand in de detailhandel van Hilversum ligt, met uitzondering van een enkel jaar, structureel iets boven het gemiddelde van de regio Gooi en Vechtstreek, provincie Noord-Holland en Nederland als geheel. Als gevolg van de coronapandemie is de leegstand in 2021 t.o.v. het voorgaande jaar toegenomen. In Nederland en de Provincie Noord-Holland is de leegstand juist licht gedaald. Deze toename van de leegstand in Hilversum is verklaarbaar. Hilversum behoort tot de grotere winkelsteden van Nederland en kent een groter detailhandelsaanbod dan op basis van alleen haar inwoners verwacht mag worden. Als centrumstad van regio Gooi en Vechtstreek heeft Hilversum een regionaal verzorgingsgebied. Alle grote winkelgebieden (groter dan 15.000 m² bvo) in Nederland hebben te maken met een sterke toename van de leegstand, zo ook Hilversum. Deze winkelgebieden met een groot modisch en luxe aanbod worden door de coronacrisis harder getroffen doordat zij meer leunen op recreanten, toeristen en consumenten uit de regio dan kleinere winkelgebieden. De grootste leegstand zit dan ook in het centrum van Hilversum.

De verwachting is dat de leegstand (ook bij economische hoogconjunctuur) blijft toenemen. Dit komt onder meer door bedrijfsbeëindiging van zelfstandige ondernemers, optimalisatie van winkels door ketens, faillissement van winkelketens en de steeds grotere invloed van het internetwinkelen. Deze ontwikkelingen leiden deels tot andere functies als horeca, dienstverlening, vrije tijd en wonen en deels tot leegstand. Dat het verloop van de lijn van Hilversum in het figuur wat grilliger lijkt is logisch omdat de andere lijnen een weergave zijn van een gemiddelde over een groter gebied (regio, provincie, landelijk).

Figuur 8: Aandeel leegstand m2 winkelloppervlak

	Hilversum	Gooi en Vechtstreek	Provincie	Nederland
2010	5,1%	4,1%	3,8%	5,4%
2011	5,6%	4,4%	4,4%	5,9%
2012	7,4%	5,4%	5,4%	6,6%
2013	7,6%	5,6%	5,2%	6,9%
2014	7,4%	6,3%	6,2%	7,3%
2015	8,6%	6,7%	7,1%	7,8%
2016	6,7%	5,3%	6,6%	7,7%
2017	8,7%	6,4%	6,6%	7,8%
2018	9,0%	7,0%	5,7%	7,2%

Bron: Monitor Detailhandel Provincie Noord-Holland, Locatus.

Overigens zien we ook een oplopende leegstand in delen van het centrum en aanloopstraten, zoals de Havenstraat, Emmastraat en Langestraat. Dit betreft veelal winkelvastgoed. De ontwikkeling naar een afnemende behoefte aan winkelmeters is al een aantal jaar gaande en zet zich naar verwachting door. Door corona is dit versterkt. Dit betreft een ander type vastgoed en een andere dynamiek dan op de werklocaties zoals hiervoor behandeld. De opgave is om deze gebieden vitaal te houden en nieuw perspectief te bieden.

4. Mediastad Hilversum in de spotlight

In dit hoofdstuk geven we kort een overzicht van recente ontwikkelingen in de Hilversumse markt. Dit keer een beschrijving van de dynamiek in de mediasector in Hilversum.

Recent was in de pers te lezen “Mediareuzen kiezen voor toekomst op het Media Park”. De realiteit is dat de afgelopen jaren veel media en ICT bedrijven Hilversum wisten te vinden om zich er te vestigen en niet alleen op het Media Park. Ook het Arenapark (Spinnin’Records, SLTN en Sony Playstation), het M-gebouw (Universal Music Benelux én HQ, NLZIET, NH Media), H-Park (Media Monks, BMG Bertelsmann), Laapersveld (Xebia, Offices XL) mochten vele bedrijven verwelkomen of zien uitbreiden. Inmiddels telt de creatieve industrie zo’n 13.000 banen in Hilversum. In de Monitor Creatieve Industrie 2021 wordt ook vastgesteld dat Hilversum Mediastad met afstand het meest gespecialiseerd is in de creatieve industrie en ICT gezamenlijk. Ruim een kwart van de banen valt in een van beide sectoren. Hilversum, de 37e stad van Nederland als het gaat om inwoners, bekleedt daarmee de zevende positie in de top 10-steden van creatieve industrie en ICT. De mediasector is volop in beweging.

Zowel de commerciële omroepen (Talpa, RTL) als de publieke omroepen hebben hun activiteiten vanuit andere delen in Nederland gecentraliseerd in Hilversum. Zo mochten we van RTL Branddeli (strategische samenwerking onder leiding van RTL met Discovery, Fox en Viacom) en van Talpa onder andere Hart van Nederland, Shownieuws, SBS en Veronica verwelkomen. De publieke omroepen hebben recent besloten de dagelijkse talkshows als M, Lubach, Op1 en Khalid en Sophie te verplaatsen naar Hilversum. Er is hard gewerkt om nieuwe studio’s en faciliteiten voor deze opnames op het Media Park op te bouwen. Ook internationale bedrijven als Discovery, het internationale hoofdkantoor van Universal Music (M-gebouw) en recentelijk de Nordic Entertainment Group (eigenaar van de F1 rechten voor Nederland) hebben gekozen voor Hilversum. Voor de laatste worden 3 nieuwe studio’s op het Media Park gebouwd.

Het gevolg hiervan is dat niet alleen het Media Park, maar ook het M-gebouw, H-Park en andere locaties vol zitten en zelfs recentelijk een aanzienlijk deel van de al jarenlang door leegstand getergde Naarderweg 16 verhuurd is. Daarnaast worden toekomstige locaties als de Naarderweg 14, de Vioolkist en de Heuvellaan 15 ontwikkeld voor bedrijven. We weten uit de markt dat hier al zowel nationaal als internationaal veel belangstelling voor is. Er worden in Hilversum ook nieuwe studio’s ontwikkeld, zowel in pandig op het Media Park, als op de AVROTROS locatie en bij boekhandel Voorhoeve. Alle studio’s zijn volledig in gebruik waardoor men bij nieuwe vraag moet uitwijken naar elders in Nederland.

Door de toenemende digitalisering van de samenleving is meer dan ooit behoefte aan content, aangemoedigd door partijen als Netflix, HBO, Amazon PV, Warner Media. Voor het maken hiervan zijn genoemde partijen op zoek naar locaties voor contentcreatie, waarbij Hilversum (mede door de samenwerking met de buitenlandkantoren van Economische Zaken via de ROMregio Utrecht) vaak ook op de shortlist komt en we regelmatig proposities voor hen mogen verzorgen.

Bovenstaande ontwikkelingen zorgen voor een stevige economische structuur en synergie in ontwikkelingen als gevolg van de aanwezigheid van de benodigde kritische massa aan innovatieve media en ICT bedrijven. We zien ook samenwerkingen ontstaan, bijvoorbeeld tussen NEP en Media Monks voor een eerste mondiaal ASML live congres met 13.000 participanten aan het begin van de COVID crisis, maar ook NEP, EMG (het voormalige United), Unbranded en Media Monks wisten elkaar te vinden voor het songfestival, waarmee men wereldwijd kon zien dat onze bedrijven vooroplopen in de toepassing van Augmented Reality en live techniek.

Hilversum is daarnaast groot op het gebied van Music Entertainment met bedrijven als Universal Music Benelux en HQ, Warner Music Benelux, Warner dochter Spinnin' Records, CTN, 8Ball en de Wisseloord Studio's met de succesvolle Wisseloord Academy, een samenwerking met de muziekindustrie en conservatoria over de hele wereld. Naast genoemde locaties zijn er de afgelopen jaren ook een aantal creatieve hubs ontstaan: de Grossierderij, Theater Achterom, Werf35, Arendstraat, Old School. Pareltjes van Hilversum die de identiteit van Hilversum als creatieve en innovatieve stad van de media versterken.

De belangrijkste vestigingsfactor voor Media/ICT bedrijven is (naast de AMS-IX verbinding) de toegang tot talent. De samenwerking met het ROC en de HVA heeft geleid tot succesvolle vestiging van MBO en HBO media opleidingen op het Media Park waar duizenden studenten per jaar een media opleiding en/of stage volgen, die vervolgens direct aan de slag kunnen bij de bedrijven op het Media Park.

ESSAY - PENDELSTROMEN VAN EN NAAR HILVERSUM: EEN COMPLEXE MOZAÏEK

Op deze plek maken we ruimte voor een kort essay, dit keer een verdiepend inzicht in de pendelstromen (woon-werkverkeer) van en naar Hilversum. Dit essay is geschreven door Gerlof Rienstra van Rienstra Beleidsonderzoek en Beleidsadvies.

In het Economisch Perspectief 2040 wordt het woon-werkverkeer van en naar Hilversum vanuit de centrumfunctie voor werkgelegenheid als onevenwichtig aangeduid. Vijf jaar geleden was dit een belangrijk (regionaal) onderwerp in het MIRT-onderzoek Oostkant Amsterdam (2016/2017). Wat is er de afgelopen jaren veranderd? In deze eerste aflevering van de monitor besteden we specifiek aandacht aan dit onderdeel van het functioneren van de Hilversumse arbeidsmarkt. Het is de bedoeling in volgende afleveringen van deze jaarlijkse monitor dieper in te gaan op andere relevante aspecten van de Hilversumse economie.

Pendelstromen maken arbeidsmarkten flexibel en verbinden locaties en regio's ruimtelijk-economisch met elkaar. Er wordt niets voor niets gesproken over daily urban systems. Het is het dagelijkse speelveld waarin vraag en aanbod op afstand aansluiten door de mobiliteit van woon- en vooral werkforensen, de pendelaars. Op zich hoeft dit geen probleem te zijn. Maar in het Economisch Perspectief Hilversum 2040 (Ecorys, 2021) wordt gesproken over 'onbalans' en 'meer balans brengen', omdat voor een centrumstad als Hilversum relatief weinig inwoners een baan in de eigen gemeente vinden. In het verleden was dat in deze regio een bewuste keus. Vroeger bedoelde men met forensen alleen hen, die werkten in een stad en om het woongenot 'buiten', in een andere gemeente, woonden, de zogenoemde woonforensen, vooral in het Gooi en Kennemerland. Maar na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde zich een massa-forensisme van een ander karakter, dat nog bevorderd werd door de woningnood, de zogenoemde werkforensen. Men kan beter betaald of aantrekkelijker werk vinden buiten zijn woongemeente en pendelt dagelijks van huis naar het werk en omgekeerd.

Beroepsbevolking én werkgelegenheid

Voor een verklaring van pendelstromen is daarom naast de ruimtelijke dynamiek van beroepsbevolking ook de ruimtelijke spreiding en dynamiek van werkadressen relevant (Tordoir, 2016 en 2017). In dit essay kijken we daarom naar de stand en ontwikkeling van beide. We richten ons in het bijzonder op de recente periode 2015-2020, maar zijn ons ervan bewust dat een aantal ontwikkelingen zich al decennialang voordoet. Zo concentreert zich al meer dan twintig jaar middelhoog opgeleid werk in de onderwijs- en zorgsectoren alsmede hoger opgeleid werk in commerciële informatiegerichte diensten steeds meer in de grotere steden, zoals Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Hilversum. Daardoor ontstaan kriskras pendelstromen, omdat met toenemende woningschaarste en mede als gevolg daarvan een structurele verhoging van woningprijzen deze groepen minder in de betreffende gemeenten kunnen wonen.

De verspreiding en dynamiek van werkgelegenheid en van de beroepsbevolking bepalen samen de zoekgebieden voor arbeid (regionale arbeidsmarkten) en de ruimtelijke structuur van pendelstromen. Een bekend feit is dat die reisbereidheid toeneemt met het opleidingsniveau. Hoewel werkgemeenten met veel hoger opgeleid werk veelal ook gewild zijn als woongemeente onder hoger opgeleiden is het zeker niet zo dat hoger opgeleiden binnen de eigen gemeente werken. Integendeel, in alle gemeenten werkt men meestal elders. Pendelbewegingen zijn het meest omvangrijk en lang onder hoger opgeleiden. Maar ook onder middelhoog- en lager opgeleiden zijn pendelnetwerken omvangrijk. Dit heeft te maken met de ruimtelijke uitsortering waardoor deze groepen minder gemakkelijk kunnen wonen in de belangrijkste werkcentra, zoals Hilversum.

Uit eerder onderzoek weten we dat in de regio Het Gooi en Vechtstreek veel hoger opgeleiden woonachtig zijn, die

echter voor het overgrote deel buiten de regio werken. De uitgaande pendel is dus sterker dan de inkomende. Ook onder middelhoog opgeleiden is de in- en uitgaande pendel veel groter dan de interne pendel en zelfs onder lager opgeleiden is de interne pendel relatief beperkt. Onder middelhoog opgeleiden is de inkomende pendel echter wel sterker dan de uitgaande pendel, terwijl dat andersom ligt voor de hoger opgeleiden. Dit spoort met de economische structuur van de regio, waar middelhoog opgeleid werk in vooral de zorgsectoren domineert. Alleen Hilversum vormt een belangrijk centrum voor hoger opgeleid werk. Door de belangrijke Hilversumse functie voor kenniswerk zijn de pendelstromen vanuit en naar de grote steden Amsterdam en Utrecht opvallend in evenwicht. Op middelhoog- en lager niveau zien we juist een sterke uitgaande pendel naar de grote steden en een inkomende pendel die vooral vanuit gemeenten ten oosten van de regio en vanuit Almere afkomstig is (Tordoir, 2017).

Het eerdere uitgevoerde onderzoek sluit in 2014, wat is er daarna gebeurd? We vergelijken daarom de situatie in 2015, c.q. december 2014, met die in 2020, c.q. december 2019. Gemeentelijke gegevens over het woon-werkverkeer zijn afkomstig van het CBS, de woon-werkrelaties op 4-positie postcodeniveau leiden we af van het grootschalige en jaarlijkse mobiliteitsonderzoek 'Onderweg in Nederland'. De laatst genoemde gegevens kunnen we weer goed vergelijken met de werkgelegenheidsontwikkeling op een laag schaalniveau in dezelfde periode.

Woon-werkverkeer gemeente Hilversum

We zien dat tot het begin van de corona-crisis het aantal inwoners van Hilversum dat ook in Hilversum werkt steeds verder afneemt, bij een groeiende werkgelegenheid in de stad (+ 5.000 banen). Waren dat er in december 2014 nog 13.400, eind 2019 was dit aantal met 200 afgenomen. Voor de Hilversumse beroepsbevolking zijn Amsterdam en Utrecht na de eigen woonplaats de belangrijkste werksteden. Beide bestemmingen zijn de afgelopen vijf jaar populairder als werkplek geworden. Het werkforensisme naar Amsterdam groeide met 1.500 naar 7.600 en naar Utrecht vertrokken 3.300 pendelaars vanuit Hilversum. Dat waren er in december 2014 nog 2.900.

Andersom neemt het pendelverkeer naar Hilversum ook toe. Amsterdam blijft de belangrijkste donorgemeente (5.000), maar de groei van het aantal werkforensen naar Hilversum is het grootst vanuit Amersfoort (+ 900 naar 3.000), Utrecht (+ 800 naar 3.900) en Almere (+ 800 naar 2.300).

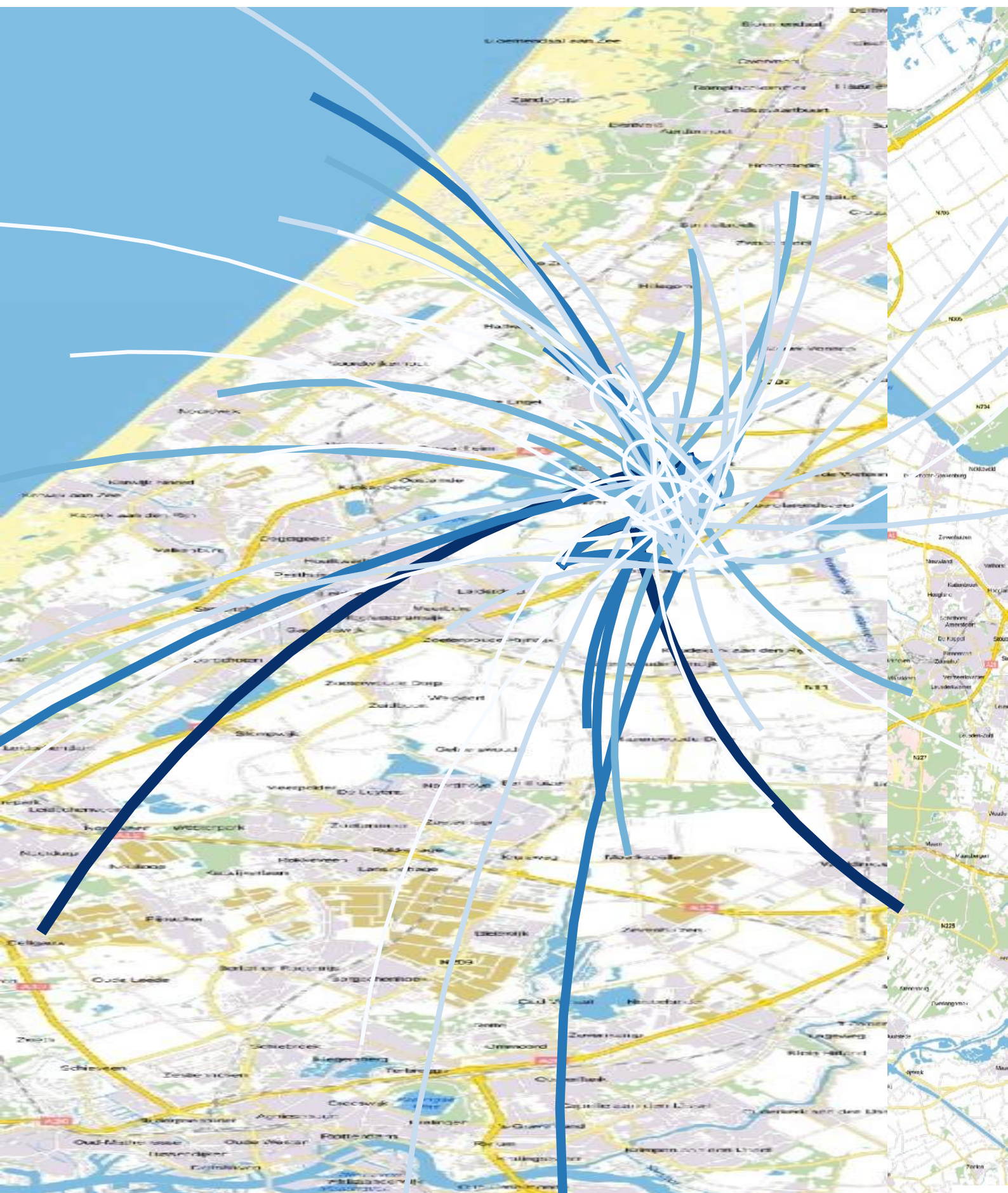
Woon-werkverkeer op postcodeniveau (4 cijfers)

Met behulp van de motieven 'Van en naar het werk', 'Zakelijk en beroepsmatig' en 'Onderwijs/cursus volgen' kunnen we in kaart brengen welke woon-werkrelaties vanuit en naar Hilversum het belangrijkste zijn, en hoe die zich vanaf 2015 hebben ontwikkeld. Voordeel van deze bron is dat zij het ook mogelijk maakt specifieke werkgebieden en herkomstgebieden binnen de gemeente Hilversum en de eerder aangeduide steden aan te wijzen.

Het forensisme heeft in 2020 een forse daling gekend als gevolg van de corona-crisis. Slechts 74%, resp. 69% van het woon-werkverkeer uit 2015 werd in 2020 waargenomen van en naar Hilversum. Het postcodegebied in Hilversum dat zowel inkomend als uitgaand de meeste forensen telt is het zogenoemde 'Villaparken' (1217), de wijk ten Noordwesten van het centrum met o.m. de bekende kantoorvilla's en het Media Park. Maar liefst 31% van de inkomende forensen in Hilversum kent dit postcodegebied als bestemming. Deze oriëntatie is absoluut en relatief zelfs toegenomen, in 2015 was het nog 21%. Andere belangrijke bestemmingsgebieden van pendelaars zijn 'Loosdrechtse Bos en Hoorneboeg' (1213) met o.m. het Arenapark en de Tergooi locatie, alsmede de 'Langgewenstbuurt' (1211), oftewel het centrum van Hilversum. Inkomend zijn naast de verwachte pendelstromen uit Amsterdam en Utrecht vooral de herkomstgebieden in Gouda en de Utrechtse Heuvelrug (Doorn) opvallend. Uitgaande forensen vanuit Hilversum met Amsterdam of Utrecht als bestemming gaan vaker met de auto (28%) dan andersom (26%). Inkomende forensen vanuit Amsterdam of Utrecht komen vaker met het OV (31%) dan andersom (26%).

Vergelijken we de forensengegevens met die van de werkgelegenheid, dan is het niet verwonderlijk dat de belangrijkste forensenbestemming in Hilversum, PC 1217, ook de meeste werkgelegenheid accommodeert, namelijk bijna 13.000 werkzame personen. Opvallend is wel dat deze werkgelegenheid in vijf jaar nauwelijks gegroeid is (+86), maar dat het aantal forensen vanuit gemeenten buiten Hilversum wel behoorlijk (+951) is toegenomen. Blijkbaar vindt hier rekrutering van personeel bij bedrijven en instellingen vooral van buiten Hilversum plaats.

Figuur 9 :Inkomend forensisme naar postcodegebieden in de gemeente Hilversum, gemiddeld aantal personen in 2020

Bron: ODIN 2020 (2021)

Figuur 10: Uitgaand forensisme naar postcodegebieden vanuit de gemeente Hilversum, gemiddeld aantal personen in 2020

Bron: ODiN 2020 (2021)

Drie constatering uit deze analyse van pendelstromen geven stof tot nadenken:

- Steeds meer Hilversummers werken buiten Hilversum (vooral buiten de regio: in Amsterdam en Utrecht)
- Steeds meer niet-Hilversummers (vooral van buiten de regio: vanuit Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Almere) werken in Hilversum; dit overtreft qua aantal en ontwikkeling de eerste constatering!
- Hilversummers die buiten Hilversum werken gaan vaker met de auto naar hun werk dan inkomende forensen die juist vaker het OV gebruiken.

De mismatch op de Hilversummer arbeidsmarkt wordt daardoor kwantitatief steeds groter, met alle gevolgen voor mobiliteit en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Hilversum
Mediastad